

BART
VANWILDEMEERSCH

MAP 7: MESTBELEID IN HOGERE VERSNELLING

Bond Beter Leefmilieu, Natuurpunt en de West-Vlaamse Milieufederatie sloten op 7 maart 2023 met de landbouworganisaties (Boerenbond, ABS, Groene Kring, Bioforum en VAC) een principiële akkoord over een nieuw mestactieplan: MAP 7. De belangrijkste vraag is of de waterkwaliteit met dit plan voldoende zal verbeteren. De uitdaging is immers gigantisch na decennia van quasi non-beleid.

In november 2022 kregen landbouw- en natuurorganisaties de vraag van minister van Omgeving Demir om via overleg tot een mestbeleid te komen. Een eerder voorstel van de administraties werd immers afgeschoten vanuit de landbouwhoek. Doel van het plan? Eindelijk voldoen aan diverse Europese wetgevingen: niet meer dan 50 mg nitraat per liter in onze waterlopen (Nitraatrichtlijn) en volledig propere beken en rivieren tegen 2027 (Kaderrichtlijn Water) wat betreft het aandeel van de landbouwsector. Dat is een immense uitdaging: meer dan 20% van de meetpunten overschreed de laatste jaren de nitraatdrempel en slechts 1 van de 195 waterlopen is momenteel van goede kwaliteit. West-Vlaanderen is de slechtste leerling van Vlaanderen.

Het volledige voorstel ligt nog niet kant-en-klaar op tafel. De landbouw- en natuurorganisaties zullen het akkoord verder concretiseren via een opvolgorgaan. We hebben de situatie in West-Vlaanderen naar voor geschoven voor de aanpak van de problemen.

WAT STAAT ER IN HET PLAN? VAN 4J NAAR 6J

Momenteel staan in het mestbeleid 4 J's centraal (juiste mest, juist tijdstip, juiste dosis en juiste technieken). Dit akkoord zet er 2 J's bij. Juiste mest: er moet minder kunstmest gebruikt worden. We stimuleren het gebruik van compost, om het koolstofgehalte van de bodem geleidelijk te verhogen.

- **Juiste tijdstip:** door op een fout tijdstip te bemesten, wordt de mest onvoldoende door de plant opgenomen. Zo blijft het teveel aan voedingsstoffen in de bodem zitten of spoelt het weg naar de waterlopen. Bemesten op het moment dat een gewas weinig voeding opneemt, is dus risicovol. Om dit te kunnen controleren, moet mest vanaf 30 juni steeds worden uitgereden met melding van locatie en tijdstip. Daarnaast schuift de uitrijperiode voor mest op, voor teelten die het risico hebben om veel

↓ Gebrek aan bufferzone bij
grondbewerking tot aan de
oever van de beek
© WMF

voeding in de bodem te laten (zoals aardappelen en maïs): van 15 februari naar 15 maart.

- **Juiste dosis:** meer bemesten dan de plant kan opnemen, is het meest gekende probleem. Voor de gebieden waar de waterkwaliteit voor mest momenteel niet in orde is, moet er tot 30% minder stikstof op het land worden gebracht. Voor teelten die mogelijk veel nitraat in de bodem achterlaten (zoals aardappelen) zijn de regels strenger dan voor de eerder 'veilige' teelten (zoals granen of suikerbieten). Gebieden met een groter probleem worden strenger aangepakt.
- **Juiste technieken:** dikwijls wordt kunstmest te breed uitgestrooid, of gebeurt bijmesten te ver van de plant. Daarnaast moet de mest zo snel mogelijk ondergewerkt worden om de ammoniakuitstoot te beperken. Maar dat is dan weer niet goed voor het bodemleven in graslanden. Daarom wordt het diep onderwerken in de meest kwetsbare graslanden verboden.
- **Juiste plaats:** in het huidige landbouwbeleid zijn er momenteel 3 verschillende bufferzones opgenomen langs waterlopen: 5 meter bemestingsvrij, 3 meter pesticidenvrij en 1 meter teeltvrij. Dit slaat op alle waterlichamen, rivieren, meren, kanalen én grachten die opgenomen zijn in de Vlaamse Hydrografische Atlas. In de praktijk valt dit helaas haast niet te controleren. Ook de groei van de gewassen op het terrein toont aan dat de verschillende afstanden niet te handhaven zijn. Al lang vragen we daarom naar uniforme bufferzones. In het principiesakkoord is dit het geval: in gebieden waar de waterkwaliteit redelijk goed is maar nog onder de norm, geldt een bufferzone van 3 meter voor alle ingrepen. In gebieden met slechte waterkwaliteit geldt dezelfde buffer van 3 meter voor niet-nitraatgevoelige teelten. Dat zijn teelten, zoals tarwe en bieten, die efficiënt stikstof opnemen en zorgen voor gemiddeld lage nitraatresiduwaarden in de bodem. Voor de nitraatgevoelige teelten in gebieden met slechte waterkwaliteit wordt dit 5 meter, om bijkomende nitraatuitspoeling te reduceren.
- **Juiste teelt en teeltrotatie:** met begeleiding en sturing van keuzes via strengere bemestingsnormen, moet de landbouwer gestimuleerd worden om in het teeltplan en teeltrotatie risico's op de omgeving mee te nemen. Dit kan bijvoorbeeld door ruimere rotatie voor aardappelen, afgewisseld met gewassen die meer rust aan de bodem geven.

BOER(INN)EN BEGELEIDEN

Boer(in)nen die moeite hebben om de resthoeveelheid bemesting in de bodem onder de norm te brengen, krijgen sterkere begeleiding door een gecertificeerd adviesbureau. De kost en beloning daarvan hangt af van de vooruitgang die de landbouwer boekt. De adviesbureaus moeten een certificaat hebben om hun kennis aan te tonen en de adviezen moeten makkelijk terug te vinden

← Bredere bufferzones zijn een must voor de beperking van instroom van mest en pesticiden
© WMF

zijn voor controle nadien (bv. bij discussie in geval van te veel bemesting). Bemesten moet binnen de milieunormen en niet volgens maximale teeltgroei. Ook de rol van de groenten- en aardappelverwerkers wordt tegen het licht gehouden: hun eisen voor de afname van producten bij de boeren zijn niet steeds haalbaar binnen de milieunormen. Dus zal men de lastenboeken doorlichten op milieukundige haalbaarheid en wordt er een bindende afspraak opgemaakt: de ketenpartners zullen geen maatregelen kunnen opleggen die tegen de geldende regelgeving in gaan.

DE AANPAK VOOR KWETSBARE GEBIEDEN

Gebieden waar de waterkwaliteit slecht is, of waar nood is aan extra bescherming, krijgen specifieke regels. In gebiedscoalities zullen verschillende partijen met elkaar een actieplan op maat uitwerken om propere waterlopen te halen ten laatste tegen 2027.

Het gaat dan over:

- Verbod op bemesting in het VEN (Vlaams Ecologisch Netwerk) met uitsluiting van huiskavels, en in de groene bestemmingen van de Europees beschermde gebieden volgens de Habitatrictlijn (SBZ-H);
- Oeverzones: de beheerder richt zich op natuurgebaseerde oplossingen voor sediment en uitstroom;
- Ecologisch (zeer) kwetsbare waterlopen;
- Waterwin- en aandachtsgebieden, zoals het gebied van De Blankaart (tussen Wijtschate en Diksmuide). ↓

↑ Verruiging langs de beek door hoge stikstofconcentratie
© WMF

MESTVERWERKING EN -BEWERKING

De meeste mestverwerkingsinstallaties staan in gebieden met een (zeer) slechte waterkwaliteit. Omdat er heel wat blijft mislopen met een aantal installaties, wordt de controle in MAP 7 verstrengd. Naast het traject van de mest wordt ook de hoeveelheid en later ook de samenstelling van de mest strikter en steeds meer digitaal opgevolgd. De verwerkte mest moet bovendien uit eigen regio komen én de beperking van 60.000 ton/jaar blijft gelden.

DE LINK MET AANSLUITEND BELEID

Het mestbeleid heeft heel wat linken met andere beleidsdomeinen. Zo werd in 'De Grote Stroomversnelling', de aanvulling op de Stroomgebiedbeheerplannen, besloten om een robuust juridisch kader uit te werken voor erosiebeleid. Landbouwers zijn nu verplicht om alle maatregelen tegen erosie te registreren. Dit moest in MAP 6 enkel op de meest erosiegevoelige percelen, waardoor handhaving erg moeilijk was.

De daling van de veestapel is een belangrijke maatregel, die de Vlaamse mesthoop bij de bron aanpakt, maar ook een positieve impact zal hebben op andere milieuproblemen. Het voorgestelde akkoord gaat daarom expliciet uit van die daling, zoals voorzien in het eerste stikstofakkoord. Deze daling is reeds in gang gezet door te sturen op het aantal nutriëntenemissierechten (NER's,

rechten die bepalen hoeveel landbouwdieren een bedrijf kan houden). Ook de sterke emissiereductiedoelstellingen per bedrijf en de goedgekeurde opkoopregeling van de varkenssector moeten zorgen voor een daling.

WAT VOLGT?

Het principesakkoord van de landbouw- en natuurorganisaties gaat nu naar de Europese Commissie voor een essentiële toetsing (halen we hiermee de gestelde doelen?) en wordt dan, eventueel met aanvullingen, opgenomen in een Mestdecreet. De geplande startdatum van dit nieuwe MAP 7 is 1 januari 2024. De onderhandelingsgroep van landbouworganisaties en natuur- en milieuverenigingen zal de opmerkingen en aanvullingen van de Europese Commissie bespreken en verwerken in het plan.

CONCLUSIE

Dit is de eerste maal dat beide 'kampen' zo intensief en open met elkaar hebben overlegd. Het structureel wantrouwen ombuigen naar een gezamenlijke aanpak was niet evident. Maar de dialoog heeft het waarom van vragen of verzet heel duidelijk aangegeven. Er is een groot verschil tussen ecologische maatregelen en economische. De zoektocht naar oplossingen wordt eenvoudiger als je open kan discussiëren, uitgaand van elkaars goede wil en kennis, om naar een andere verhouding voor landbouw en omgeving te gaan. Een methodiek toepasbaar op andere dossiers?

Meer info bij : **Bart.vanwildemeersch@westvlaamsemilieufederatie.be**

NOG TER INFO

Dit MAP- akkoord dat er kwam na maanden intensief onderhandelen, is onder voorbehoud. De Europese Commissie moet eerst nog aftoetsen of de voorstellen inderdaad voldoende zullen zijn om de verplichte doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water te halen: een goede waterkwaliteit tegen de ultieme datum van 2027. Voor Vlaanderen is dat overigens 10 jaar later dan de échte opgelegde datum.

Als we echter kijken naar de projecties die de Vlaamse administraties zelf maken in de Stroomgebiedbeheerplannen, dan zien we dat die goede kwaliteit nog ver in de toekomst wordt geprojecteerd. Een essentieel gegeven in dit plan is onder meer dat de veestapel significant vermindert om de mestdruk te verminderen. De eerste concrete maatregel, een opkoopregeling voor varkens, heeft alvast niet het verhoopte succes. De kans is dus groot dat Europa aan Vlaanderen een tweede zit zal geven en een strenger plan zal eisen, ofwel zware boetes zal opleggen. Dit is ook de prijs voor jaren van non-beleid door overheid en politici.